

Дар'я ОРГІЄЦЬ,

курсант

*Навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції*

Дніпропетровського державного університету

внутрішніх справ

Ганна Сергіївна БІДНЯК,

доцент кафедри криміналістики та домедичної підготовки

Дніпропетровського державного університету

внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНО-СОЦІАЛЬНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ У ПЕРІОД КАРАНТИНУ

Зіткнення з новою інфекцією швидше висвітило старі проблеми і посилило їх наслідки. У пандемії насправді постраждало набагато більше число людей, ніж зазначено в статистиці, просто тому, що в ній не враховуються побічно постраждалі від коронавірусу. Пандемія посилила глобальну нерівність: число бідних збільшилася на 400 мільйонів, а число багатих продовжило рости. До того ж кількість голодуючих за рік зросла вдвічі – з 135 мільйонів до 270 мільйонів чоловік [1]. До цього списку можемо додати жертви злочинців і шахраїв, які у період жорсткого карантину активізували свою діяльність у певних напрямках.

Соціально-негативна, суспільно-небезпечна поведінка та злочинність, як соціальне та кримінально-правове явище, під час пандемії нікуди не зникли і тому органи безпеки, зокрема й органи Національної поліції України, продовжили свою роботу для забезпечення публічної безпеки та протидії злочинності, зокрема її профілактики. Просвітництво населення України під час карантинних заходів необхідні, як для запобігання так і уникнення можливих злочинів.

Державі гуманніше, економніше і вигідніше вести політику профілактики, ніж боротися з наслідками у вигляді скоєних злочинів. Загальна профілактика правопорушень спрямована на виявлення та усунення причин, що породжують правопорушення, і умов, що сприяють вчиненню правопорушень або полегшують їх вчинення, а також на підвищення рівня правової грамотності та розвиток правосвідомості громадян.

Різноманітність правоохоронних функцій, що покладаються законодавством України на органи поліції, обумовлює існування декількох видів профілактичної діяльності цього органу. Видова багатоманітність профілактичної діяльності є також наслідком того, що саме Національна поліція виступає основним органом забезпечення публічної безпеки і порядку в державі та в окремих її

регіонах. Це передбачає, що профілактика правопорушень здійснюється органами поліції в різних сферах та на різних рівнях суспільних правовідносин, щодо різних суб'єктів таких правовідносин [2].

Серед видів профілактичної діяльності слід виділити три базових типи – загальна, індивідуальна та віктимологічна. Загальна профілактика визначається як заходи, спрямовані на виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень; індивідуальна профілактика правопорушень – система спеціальних заходів щодо конкретних осіб, які не скоїли протиправних діянь, але знаходяться в несприятливих умовах і під їх впливом можуть учинити такі дії; віктимологічна профілактика правопорушень – комплекс заходів із своєчасного виявлення осіб, які, виходячи з їх поведінки, під впливом певних причин та умов можуть стати потерпілими (жертвами) від правопорушень, і проведення з ними запобіжних заходів віктимної поведінки [3, с. 10-11].

Останній вид профілактичної діяльності має декілька підвидів, а саме: загально-соціальна профілактика правопорушень, яка характеризується такими ознаками: здійснюється широкою системою суб'єктів профілактичної діяльності; програми та стратегії її здійснення розробляються та затверджуються в масштабах усієї держави або її окремих регіонів; об'єктом профілактичного впливу виступає все суспільство – рівень його культури та моральності, рівень поваги до закону; заходи, що застосовуються в рамках цього виду профілактичної діяльності, є універсальними заходами широкої сфери дії (інформаційна пропаганда, виховна робота тощо) [2].

В умовах пандемії коронавірусу загально-соціальна профілактика правопорушень може здійснюватися за наступними напрямками:

– *роз'яснювальна робота*. З метою недопущення вчинення фактів шахрайств, на офіційних сайтах управлінь або відділів поліції, у мережі Інтернет поліцейськими повинна проводитися роз'яснювальна робота, як не стати жертвою найпоширеніших злочинів. Ці заходи допоможуть громадянам не потрапити на гачок шахраїв. Розглянемо деякі з них. Один з популярних способів шахрайства в Інтернеті – афери під час покупки товарів онлайн. У зв'язку з пандемією кількість таких випадків зросла найбільше. Щоб уникнути втрати грошей у результаті таких махінацій, слід бути уважним та відшукати інформацію про постачальника, у якого ви купуєте, а також передивитися його умови обслуговування, політику конфіденційності та умови повернення товару. Крім цього, варто спробувати знайти відгуки інших клієнтів, які вже замовляли на цьому сайті. Також не стати жертвою цього шахрайства в Інтернеті допоможе здійснення покупок у надійних постачальників з перевіреною репутацією. Шахраї застосовують усілякі способи залучення користувачів, пропонуючи вигідні умови «легкого заробітку» онлайн. Щоб не стати жертвою цього виду шахрайства в Інтернеті, варто уникайти пропозицій дистанційної роботи, яка передбачає переказ грошей клієнтам або підрядникам.

Для уникнення втрати грошей через схеми шахрайства з лотереями та призами в Інтернеті доцільно увімкнути фільтр спаму, який допоможе запобігти потраплянню більшості цих шахрайських листів у вашу поштову скриньку або на мобільний телефон. Якщо деякі з цих листів все-таки надійшли, і ви знаєте, що не брали участь у жодному конкурсі чи лотереї, просто проігноруйте їх та позначте як спам [4].

Фальшиві дзвінки від імені банку та SMS під легендою «Перевірка даних, щоб уникнути штрафів за невчасну сплату кредитів під час карантину» – шахрайські дії з виманювання карткових реквізитів, банківських SMS-кодів та інформації для віддаленої ідентифікації у банку. Банки радять бути більш уважними під час онлайн-операцій, а також при виникненні будь-яких запитань телефонувати до Контакт-центрів або звернутися до консультанта у месенджері.

– *інформаційна* профілактика фактів правопорушень полягає в наданні аналітичних оглядів статистичних даних щодо правопорушень під час пандемії коронавірусу Covid-19, інформаційних звернень. Наприклад, поліція міста Солт-Лейк-Сіті в американському штаті Юта звернулася до злочинців не скоювати злочини на час пандемії коронавірусу. «З огляду на підтверджений випадок зараження COVID-19 серед громади, департамент поліції Солт-Лейк-Сіті просить припинити всю кримінальну/злочинну діяльність до подальших вказівок. Висловлюємо подяку за очікуване співпрацю в справі припинення злочинів та заздалегідь дякуємо злочинців », – йдеться в повідомленні поліції в Twitter.

Загальна профілактика, що здійснюється Національною поліцією України, знаходить вираження у використанні ними засобів масової інформації. У пресі, по радіо та телебаченню вони роз'яснюють питання, пов'язані із юридичною (кримінально, адміністративною) відповідальністю за вчинення правопорушень, розкривають причини та умови їх вчинення (наприклад, неповнолітніми) під час пандемії, пропагують передовий досвід профілактики злочинів та правопорушень, формують у громадян законослухняної поведінки [5, с. 35].

Серед найскладніших, які потребують уваги суспільства і держави, проблем під час карантину залишаються сімейне насильство і правопорушення серед дітей і злочини стосовно дітей. Територіально, за даними громадської організації «Ла Страда», переважна більшість звернень щодо побутового насилля надходить з центральної та південно-східної України. Активними регіонами є місто Київ та Київська область, Донецька область, Дніпровський, Харківський та Одеський регіони. Більшість випадків домашнього насильства фіксують саме в містах, в селах та невеликих населених пунктах ситуація також складна і, «можливо, навіть гірша, ніж у містах». Зокрема це пов'язано з тим, що в сільських місцевостях рідше або взагалі не проводиться інформаційно-просвітницька діяльність стосовно протидії насильству, і люди не завжди знають, «що в таких випадках необхідно телефонувати 102» [6].

– *профілактична допомога*. Дільничні офіцери поліції повинні проводити превентивну роботу з найуразливішою категорією населення, відвідуючи за місцем проживання осіб похилого віку та родини, які опинилися у складних життєвих ситуаціях. Співробітники сектору превенції підрозділів поліції можуть надати юридичну та психологічну допомогу людям, які потенційно можуть постраждати від насильства.

Оскільки під час пандемії коронавірусу зросли деякі види злочинів, органи Національної поліції України, повинні продовжувати свою роботу для забезпечення публічної безпеки та протидії злочинності, зокрема її загально-соціальної профілактики у таких напрямках, як профілактика правопорушень шахрайства в Інтернеті, сімейного насилля. Дана діяльність має здійснюватися за наступними напрямками: роз'яснювальна робота, інформаційна та профілактична допомога.

Чималу допомогу органам Національної поліції в роботі профілактичного спрямування у період карантинних обмежень можуть надати громадські організації і просто небайдужі люди. Сімейне насильство – це не тільки правоохоронна проблема, її рішення також лежить в соціальній площині, культурі, освіті. І підходити треба з усіх боків, комплексно працювати потрібно не тільки з жертвами, але і намагатися через освітні програми та психологічні консультації змінювати поведінку агресорів.

Питаннями захисту дітей від інформації, що розповсюджується в закритих групах соціальних мереж, насамперед, повинні опікуватися їх батьки, найголовніше – виявляти до дитини щирий інтерес, повне прийняття його, незважаючи на будь-які недоліки. Підліток, який упевнений, що його люблять, що не залишать один на один з проблемою, ніколи не задумається про зведення рахунків з життям.

Перелік використаних джерел

1. Фелик В. І. Класифікація видів профілактичної діяльності Національної поліції України. *Форум права*. 2016. № 4. С. 313-316. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_4_51.pdf.
2. Europol warns about rapid crime rate increase during coronavirus pandemic. URL: <https://bnn-news.com/europol-warns-about-rapid-crime-rate-increase-during-coronavirus-pandemic-211828>.
3. Актуальні проблеми та організація попередження правопорушень: фондова лекція: для слухачів навчально-наукового інституту заочного навчання. Київ: НАВС, 2014. 38 с.
4. Довіряй, але перевіряй: як розпізнати популярні схеми шахрайства в Інтернеті <https://eset.ua/ua/blog/view/104/doveray-po-proveryay-kak-raspoznat-populyarnyye-skhemy-moshennichestva-v-internete>.
5. Зеленський Є. С., Кравченко І. С. Адміністративна діяльність Національної поліції щодо запобігання вчиненню адміністративних правопорушень дітьми: монографія. Дніпро: ДДУВС. 2016. 124 с.
6. Він, вона і карантин. Як вимушена ізоляція вплинула на домашнє насильство в Україні. URL: <https://www.google.com/amp/s/suspilne.media/amp/37222-vin-vona-i-karantin-ak-vimusena-izolacia-vplinula-na-domasne-nasilstvo-v-ukraini/>

Павло Володимирович ОСАДЧИЙ,
старший слідчий третього слідчого відділу
Територіального управління
Державного бюро розслідувань (м. Полтава)

СУТНІСТЬ ПРАВА НА ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЮРИДИЧНОГО ЗАХИСТУ НА ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Категорію «ефективний засіб юридичного захисту» можна пов'язати із правом на ефективний захист. Побудувавши логічні зв'язки ключових характеристик і властивостей даних прав та ретельно дослідивши їх, можна стверджувати, що здійснення захисником ефективного захисту підозрюваного, обвинуваченого на підставі одного із юридичних документів, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України), є реалізацією права цього підозрюваного, обвинуваченого на ефективний засіб юридичного захисту, який він обирає самостійно, очікуючи ефективності його захисту та, як ідеальний варіант, – виправдувальний вирок [1]. Право на ефективний засіб юридичного захисту може також реалізовуватися підозрюваним, обвинуваченим через вибір здійснення самостійного захисту, звернення у випадку порушення його прав до існуючих національних засобів правового захисту і в підсумку – до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Дане право передбачає здійснення вибору особою, яка очікувано повинна захищатися, самостійно та без здійснення тиску з боку уповноважених службових осіб для того, щоб запобігти свавільному порушенню прав і свобод людини та громадянина, що не відповідає політиці правової держави та засадам кримінального процесуального права. Із цим пов'язано місце досліджуваного нами права у сучасному міжнародному праві, адже воно формує і підтримує функціонування широкого спектру правових гарантій та юридичних зобов'язань з боку держави.

Вищенаведені концептуальні міркування, на нашу думку, мають право на існування з огляду на сферу проведення дослідження, окрім тих тлумачень право на ефективний засіб юридичного захисту, які існують сьогодні в сучасному законодавстві. Не можна віддавати роль захисту виключно захисникові на етапі досудового розслідування у кримінальному процесі. Вагоме значення у правозахисній сфері відіграють державні органи, які провадять діяльність у сфері прийняття і розгляду скарг, відновлення порушених прав і свобод або відшкодування шкоди тощо. У сучасній науковій літературі право на ефективний засіб юридичного захисту репрезентується саме з такої точки зору, яка розкриває його поняття і зміст.

Права, свободи та законні інтереси особи, які підлягають захисту нормами кримінального права, зазнали найбільшого ступеня порушення, а тому потребують відповідних ефективних засобів юридичного захисту. Вкотре слід зазначити, що досить малозначна роль у таких засобів буде за